

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЈА И АРХЕОЛОГИЈА**

ISSN: 1857-7342

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2010**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЈА И АРХЕОЛОГИЈА**

Издавачки совет:

д-р Саша Митрев
д-р Кирил Цацков
д-р Зоранчо Малинов
д-р Звонимир Николовски
д-р Трајче Нацев
м-р Оливер Цацков
м-р Кирил Барбареев
м-р Верица Јосимовска
Елена Јосимовска
Александар Донски

Редакциски одбор:

д-р Кирил Цацков
д-р Зоранчо Малинов
д-р Звонимир Николовски
д-р Трајче Нацев
м-р Оливер Цацков
Александар Донски

Главен и одговорен уредник:

д-р Кирил Цацков

Единица на Универзитетот:

Институт за историја и археологија

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров
Благој Михов

Печати

Печатница „2-ри Август“ - Штип
Тираж - 300 примероци

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Институт за историја и археологија
ул. „Крсте Мисирков“ бб
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

СОДРЖИНА

Кирил ЦАЦКОВ Атентатот на генерал Михајло Ковачевиќ и воведувањето специјална полициска состојба во Штипско.....	5
Ванче СТОЈЧЕВ Македонскиот идентитет во античкиот период.....	11
Звонимир НИКОЛОВСКИ Неколку култни конституции од Кумановско.....	21
Зоранчо МАЛИНОВ Етничките процеси во североисточниот дел на македонскиот етнографски простор (прв дел).....	27
Стојан РИСТЕСКИ Каде дошол прво свети Климент во Кутмичевица?.....	39
Драган ЗАЈКОВСКИ Ранохристијанскиот црковен епископат во Македонија во IV век.....	47
Трајче НАЦЕВ Фортификацијата на доцноантичкиот град Баргала.....	55
Оливер ЦАЦКОВ Гимназиското образование во Штип меѓу двете светски војни.....	65
Страшко СТОЈАНОВСКИ Состојбите во Македонското револуционерно движење од потпишувањето на Мајскиот манифест до убиството на Тодор Александров.....	71
Ицо НАЈДОВСКИ Животот на Македонците во Австралија и неговата структура.....	81
Душан СИНАДИНОСКИ Македонците во извештајот на Комисијата за имиграција во САД во 1907 година.....	91
Гоце АНГЕЛИЧИН ЖУРА Традицијата на Јустинијана Прима во титулатурата на охридските поглавари.....	101
Ристо СТЕФОВ Сведоштва на некои од македонските „деца-бегалци“.....	107

Верица ЈОСИМОВСКА Добродетелот Константин Анастасов (Хаџи Костадин, логотет).....	117
Елена ЈОСИМОВСКА Штипските читални од XIX век како вистински културни центри.....	121
Александар ДОНСКИ Етно-културната засебност на античките Македонци во делото на Павсанија	127

ДОБРОДЕТЕЛОТ КОНСТАНТИН АНАСТАСОВ (ХАЦИ КОСТАДИН, ЛОГОТЕТ)

За името Константин Анастасов, познат меѓу штипјани како Хаџи Костадин, тесно се поврзани неколку важни објекти во Штип, каде тој се јавува како инвеститор или донатор. Се работи за најобразованиот и најбогатиот штипјанец меѓу тогашните свои сограѓани.

Веднаш по враќањето од Константинопол, каде се школувал, го изградил првиот хотел во Штип, во центарот на тогашното Варош (градско) маало. Ги повикал најдобрите мајстори со чија умешност било создадено најубавото здание во градот познато како Хаџи-Костадинов ан. Подоцна штипјани го паметат како „Гранд хотел“ или хотел „Нови Београд“. Пред да помине во општествена сопственост, бил во сопственост на црквата, на која Х. Костадин ѝ го подарил целиот свој имот на крајот од својот живот. На местото на тој хотел денес се наоѓа зградата на Домот на културата.

Од хумани побуди кон болните, сиромашните и бездомните сограѓани, тој ја изградил првата каритативна установа во овој дел на Македонија наречена Шпитале. Штипското Шпитале било градено по углед на хоспиталните установи на запад кои биле многу популарни во тоа време. На местото на кое некогаш било Шпиталето денеска нема зграда, поставен е трансформатор, а штипјани тоа место го викаат „кај огледалото“. На тоа место, што е во непосредна близина на градската црква, во 1840 год. носен со мислата да им помогне на своите сограѓани, во присуство на голем број штипјани, со вообичаениот водосвет Хаџи Костадин ги ставил темелите на идната зграда која ќе служи како засолниште на сите болни, стари и неспособни за самостоен живот. Зградата била еднокатна, во форма на правоаголник, со посебни соби и кујни, различни по големина за да служат според бројот на членовите. Во собите се влегувало од дворот, кој бил широк и се наоѓал во средината на зданието, а во него се влегувало преку масивна порта. Во дворот имало чешми и канализација и специјална перална снабдена со потребниот казан за топлење вода. Тоа маало подоцна од штипјани е наречено Шпиталско маало, а чешмата во непосредна близина - Шпиталска чешма. Во такви услови тој ги сместил сите христијански страдалници. За добриот ред во него назначил и еден управител. За да може да опстане, тој не само што го плаќал печењето на лебот во фурната туку се откажал од приходите на хотелот во интерес на издршката на членовите сместени во Шпиталето. Кога сфатил дека тоа е

недоволно, тој на Шпиталето му ги подарил сите приходи од дуќаните во градот што биле во негова сопственост.

Тој бил многу несреќен. Погребал жена и дванаесет деца, и останал да живее само со една внучка, сакал да им понуди заштита и радост на оние на кои им била потребна.

Како шеесетгодишен човек почнал да изнесува сè од дома, раздавал цели топови басми, шамии, чевли, влечки и многу други работи донесени од големите панаѓури, дури и од Солун, и им ги подарувал на сиромашните. Овој негов пример на добродетелност бил прифатен од штипјани кои почнале да го следат неговиот пример, па дури започнале натпревар помеѓу себе, кој повеќе ќе им однесе на болните и сиромашните во Шпиталето. Особено во празничните денови, секој се чувствувал горд и среќен што повеќе да однесе од другиот сограѓанин. На тој начин шпиталските собички ги исполнувале со подароци и храна, овозможувајќи им на болните и бедните да се вклучат во празничното расположение.

Но, по патот на својата добродетелност Хаџи Костадин не запрел тука, тој го свртувал својот поглед и кон оние штипјани кои заради една или друга причина се наоѓале во штипскиот затвор. Секоја есен пред св. Димитрија (Митровден), со одобрение на Уќуматот, им испраќал храна и рогозини за темните и влажни подови во затворските ќелии, секому поединечно и по пет ока дрвен јаглен за секоја вечер да се затоплуваат ќелиите.

Во полето на културното издигнување на штипјани, Константин Анастасов – Логотет одиграл голема улога. Како градоначалник на црковно-школската општина Св. Никола Варошки дал голем придонес за градењето на ново училиште, кое го издржувал со по 500 гроша секоја година. Со негова заслуга во Штип почнува да се гради новата градска црква, откако старата била срушена во 1867 год., а тој давал по 1.000 гроша свои пари годишно како помош за изградба на новата црква.

Како прв човек на општината, заслужен е за изградбата на зградата на „Штипското театро“, така тогаш го нарекувале театарот, изградена во продолжение на неговиот хотел. За своите сограѓани Хаџи-Костадин издал и книга под наслов „*Кратко описание за светите дваесет манастири во Атонската Гора*“, печатена во Цариград во 1866 год. Тоа, всушност, е првиот печатен туристички водич во историјата на Штип, создаден благодарение на филантропот Хаџи-Костадин. Улогата на големиот штипски добродетел за културниот напредок на Штип, во едно многу тешко време од нашата историја, е очигледна, а неговата добродетелност досега не е надмината. Штипјаните треба да се изборат тој да си го добие заслуженото место - достоин меѓу достојните граѓани на Штип.

Користена литература

- М. Антонова, Хаджи Костадин, София, 1923 год.
Петар Завоев, Градъ Шип, София, 1943 год., стр.96.
Македонија, 1-42,16 септември 1867 год.
Турција 2, бр. 4, 1865 год.
Турција 3, бр. 39, 1867 год.
Астибо I-XX век, Штип, 1964 год. , стр.41.
Сеќавања на Јордан Зуљамов
Сеќавања на Никола Крупишки
Александар Трајановски, Црковно-училишните општини, Скопје, 1988
год., стр. 136.
Историја на Штип, том I, 1986 год., стр. 331.
Штипски весник, 4 април 1986 год., стр. 23.
в. „Штипско огледало“